

Interreg - IPA CBC
Bulgaria - Serbia

NOF **STiV**

ДОКЛАД

ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

В СЕЛАТА ПИПЕРКОВ ЧИФЛИК, КОНЯВО И ДРАГОВИЩИЦА

**ПО ПРОЕКТ „НОВИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В МАЛКИТЕ
НАСЕЛЕНИ МЕСТА”**

Настоящият доклад се базира на проучването „Традиции, обичаи и фолклор в селата Пиперков чифлик, Коняво и Драговищица“, направено в рамките на проект № СВ007.2.12.080 „Нови възможности за развитие на туризма в малките населени места” по Програма за трансгранично сътрудничество България – Сърбия № 2014ТС16I5СВ007 в периода 01.11.2020 г. – 10.12.2020 г.

I. РЕСУРСИ И УСЛОВИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ - Освен описаните в цитираното по-горе Проучване

Забележителности

Пиперков чифлик

1. Църква „Свети Иван Рилски“

Построена е през 2008 г. Малък храм, добре уреден, мястото е чисто и гостоприемно. Тържествена литургия се отслужва на Деня на Свети Иван Рилски, 19ти октомври. В двора ѝ расте вековен чинар.

2. Оброчен камък „Св. Теодор Тирон”

Не е достатъчно проучен, смята се, че датира още от римско време.

3. Сградата на бивш турски конак от 17 век

4. Вековна чешма от турско време с изворна вода

Коняво

1. Църква „Преображение Господне“

Построена през 1880 г. с дарения от местни хора и от местен самоук майстор, на когото му е отнело „само“ две години да построи храма. На мястото е имало по-стар храм, полувкопан в земята както е била традицията през предните векове; от него е запазено само подземие, но не е достъпно за посетители. Местните разказват, че кулата на камбанарията е толкова висока, защото имало много кражби на камбани и накрая решили да вземат сериозни мерки. Дворът на църквата се поддържа изключително добре, с дръвчета, асми и чешма със студена изворна вода.

2. Паметник на руските воители-освободители

Намира се на площада пред читалището и е открит през 1969 г. Скулптурното му решение се базира на идеята за „Страниците на историята“ – 10 мраморни плочи, наредени ветрилообразно.

3. Останки от антично време

Намират се в м. Маркова стъпка – останки от античен некропол и светилище. Открити са саркофаг и каменни корита, глинени съдове и оброчни плочки.

Драговищица

1. Църква „Свети Димитър“

Енорийската църква на бившето село Перивол, построена през 1880 г., след като по-старата „Матер Божия“ или „Успение Богородично“ им станала тясна. „Свети Димитър“ се намира в центъра на Драговищица. Пространството на наоса е разделено на три равни части от две редици колони, като разстоянието между тях е равно на ширина и дължина. Над получените квадрати са вдигнати 12 слепи купола. Стените и покритието са масивни. Вътрешната украса е дело на Иван Доспевски и се отличава с високо художествено майсторство.

2. Средновековна църква “Успение Богородично”

Намира се в източния край на село Драговищица, в старото гробище на бившето село Перивол. Не се знае колко е стара църквата, но вече е била действаща в края на 14ти век, когато под името „Матер Божия“ се споменава в т.нар. „Мрачка грамота“. Тя се ползва от местното население до 1880 г., когато решават, че им е недостатъчна, и построяват „Свети Димитър“ като основна църква. „Успение Богородично“ е обновена и остава да се ползва като гробищна църква. Представлява еднокорабна и едноапсидна постройка, като оригиналът е бил изграден от ломен камък, а при обновяването в началото на 20 век са ползвани тухли. През 1868 г. е разкрито килийно училище.

3. Възрожденска църква „Успение Богородично“

Това е църквата на бившето село Ямборано, построена през 1859 г.; малко след това е учредено първото училище първоначално в домовете на отделни местни хора, а малко преди Освобождението през 1878 – в собствена сграда до църквата. Църквата е изградена със средства и труд от местните хора. За да бъде разрешен строежът, трима представители на селото са ходили чак до Истанбул. Сградата е еднокорабна и едноапсидна с полу-цилиндричен свод, вътрешността е зографисана през 1881 г. Иконостасът е обикновен, но царските двери са с красива дърворезба. Църквата е в лошо състояние и има нужда от спешен ремонт.

4. Светилища в околностите на Драговищица

- Врх Кръсто - в землището на Ямборано, на мястото най-вероятно е имало старо оброчище;
- Оброк „Свети Илия“ - в м. „Дабето“, в землището на Ямборано;
- Оброк "Св. Троица" - в м. "Камико" северно от Ямборано, в миналото се извършвала служба на Света Троица;
- Свещен извор "Света вода" - над гробищата при Перивол;
- Оброк „Св. Троица“ - в м. "Бишковец", землището на Перивол, където в миналото е съществувал оброк.

5. Вековни дървета

- 320-годишен бряст - в местността Хаджийски дол в землището на Ямборано.
- 270-годишен черен бор – в местността Бялата чешма.

Общи условия за развитие на туризма

Селата са благоустроени и достъпът до тях не представлява проблем, независимо дали с личен или обществен транспорт. В Пиперков чифлик и Коняво има новоизградени детски площадки; в първото има и нова площадка за фитнес до сградата на бившето училище, а в Коняво има открита лятна сцена. В м. Деяновец над кметството в Драговищица е изграден кът за отдих. Площадите на селата позволяват организиране на различни прояви. Лесният достъп до селата означава, че и от тях има лесен достъп до различни обществени услуги – финансови, здравни, битови и т.н. Тоест, нивото на обществените услуги не представлява пречка за развитие на туризъм в трите села.

Съществуващи туристически обекти и услуги

Туристическото предлагане в самите села и техните околности не е много добре развито. В Пиперков чифлик и Драговищица не се предлагат никакви услуги. В Коняво работят заведенията: механа Анджи със 70 места и Diana's Food and Music. В планината над с. Коняво, в посока съседното село Цървеняно, се намира Ранчо „Бандера“, което отглежда едно от най-големите стада от коне порода Хафлингер и стадо от 100 крави от породата Монбелиард. Предлага открит кънтри-бар и места за нощувка. Организира вече осем поредни Национални изложения на коне от породата Хафлингер с награди в три категории, конни демонстрации, музикална програма и дегустация на нови продукти от мандрата „Свежест“, чиито собственици са от Коняво, а магазинът им е разположен в м. Стражата.

II. ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ

Въпреки че в трите села, обект на нашия интерес, липсва развит туризъм, няма съществени пречки, които да възпрепятстват развитието на атрактивен туристически продукт, базиран на културното им наследство, и по-специално на техните традиции, обичаи и фолклор. Проблемът, както почти навсякъде в България, се крие в липсата на достатъчно добре подготвени човешки ресурси за туризъм. По-точно, проблемът може да се формулира в няколко посоки:

- Липса на опит в развитието и предоставянето на туристически услуги;
- Липса на познания относно начините и методите за разработване на съвременни и качествени туристически услуги на база културно наследство;
- Липса на маркетингова подкрепа от страна на останалите заинтересовани страни в дестинацията;
- Липса на обща стратегия, съгласувана със и одобрена от всички местни заинтересовани страни, за развитие на по-широката дестинация Кюстендил в посока развитие именно на подобни форми на туризъм.

За да се преодолее този недостиг, е препоръчително да се работи в следните посоки:

1. Разработване на атрактивни и модерни туристически услуги

Визират се специално допълнителните туристически услуги, тъй като в по-широката дестинация Кюстендил, в достатъчна близост до всяко от селата, има достатъчно места за настаняване и заведения за хранене, а и транспортът не представлява проблем.

Като основа на тези съвременни услуги и продукти може да послужи всеки елемент от културното наследство на селата и региона, стига той да бъде интерпретиран по подходящ начин. Това отговаря на въпроса **кои местни културни и исторически забележителности биха били интересни за туристите, както и пресъздаването на кои церемонии, обичаи и фолклорни пиеси ще допринесат в най-голяма степен за определянето на общ, атрактивен туристически продукт.** Необходимо е единствено да бъдат използвани методите, подходите и инструментите на теорията и практиката на културната интерпретация.

Интерпретацията на наследството (културно и природно) представлява преди всичко набор от инструменти, които позволяват дадена фактологическа и/или научна информация да бъде преведена на език, разбираем и интересен за аудиторията. В същото време тази аудитория се въвлича в различни дейности, предизвикателства, загадки, задачи, състезания и всякакви други интерактивни форми на участие в процеса. Интерпретацията борави с методи като игри, въпроси и отговори, гатанки, пъзели, решаване на задачи (не говорим за математика, а за логически казуси или практически действия) и т.н. През цялото време посетителят се забавлява и си създава преживявания, които да запомни и отнесе със себе си.

За да се пренесе теорията на интерпретацията в практиката, т.е. да се създадат модерни и атрактивни туристически услуги, са необходими две основни предпоставки: събиране на максимално количество достоверна фактологическа информация, която да бъде интерпретирана, и по-подробно запознаване с методите на интерпретацията на наследството. Препоръчва се винаги да се работи в група,

защото е всеизвестно, че повече глави мислят по-добре от една. Желателно е също по възможност да се привлекат експерти в сферата на културното наследство и – ако има такива – на самата интерпретация.

Някои примери за възможни туристически услуги в селата Пиперков чифлик, Коняво и Драговищица, базирани на културното наследство:

- Демонстрация на кукерски игри в Пиперков чифлик – само за организирани групи посетители с предварителна заявка, като трябва да се прецени е ли възможно да се прави извън студения сезон, с оглед тежките костюми на кукерите. Също и какъв е минималният и максималният брой участници в демонстрациите с оглед икономическата ефективност на услугата – например не би било ефективно 10 човека да изнасят демонстрация за четирима гости. Необходимо е информацията за обичая да се прецизира и да се интерпретира от гледна точка на това кое би било интересно и запомнящо се за публиката. Най-простият начин за въвличане на гостите би бил да им се дадат роли в кукерското шествие, със съответни аксесоари (не пълни костюми); може да им се даде задача сами да измислят сценки и персонажи.
- Демонстрация на обичая Лазаруване в Коняво. Същите съображения и препоръки като при кукерските игри, с отбелязването, че този обичай е по-лесен за работа (по-невзискателен към време и място). Тук могат да се включат лазарските песни, като гостите могат да имат задача да възпроизведат малки части, или да довършат пожелание, или да разпределят наричанията между членовете на групата.
- „Пътят на ябълката“ в село Драговищица. Тук могат да се включат и индивидуални туристи, но трябва да е с предварително записване или предварително да се определят конкретни дати за предоставяне на услугата (напр. всяка събота и неделя в периода от... до ...). Може да се включи цикълът от брането на ябълките, сортирането, измиването и обработката, до сваряването на сладко или сок, от които посетителите да си отнесат къщи. Процесът е хубаво да се съчетае с разкази на местни истории, анекдоти и дори ако има легенди, по някакъв начин свързани с ябълките, плодовете като

цяло или изобщо храната в района. Посетителите, освен че ще участват директно във всяка фаза от Пътя на ябълката, могат също да бъдат предизвикани сами да разкажат истории, от личен опит, чути от други хора или дори от изкуството, свързани със същата тематика.

- „Българската духовност“ – тур из църквите в трите села, като могат да се включат и някои свети места за разнообразяване на продукта или ако посетителите проявяват по-голям интерес. Може да се предлага и за организирани, и за неорганизиранни туристи. С такъв тип продукти трябва да се внимава изключително много, особено когато обектите не са уникални или паметници на културата например. Важно е информацията да се дозира правилно като се следи интереса на посетителите, а освен това да се изберат елементи, върху които да се наблегне във всяко от селата, и тези елементи да са различни. Така че посетителят да има мотивация да отиде от едното село до другото, респективно от едната църква до другата. Също, при такъв продукт трябва да се подхожда с уважение и с ясното съзнание, че тук става въпрос за вярата на местните хора, т.е. нещо много лично. Без съмнение посетителят пак трябва да се забавлява и да си създава спомени, но начините за това трябва да се обмислят много добре. Може да търсят различни елементи във вътрешната украса на църквите, или елементи във външната архитектура. Може да имат задача накрая да наредят пъзел от елементи, които са открили в трите църкви. И други подобни.

За да бъде всяка услуга готова за предлагане на туристическия пазар, е необходимо да се знае с абсолютна точност кой точно отговаря за тази услуга, кой друг участва, каква е продължителността (вкл. в няколко варианта, ако е нужно), къде ще се провежда – с опции при лошо време, за какви/колко туристи се предлага (например минимум 4 човека), и каква ще е цената на човек.

2. Подготовка на водачи и интерпретатори – доставчици на новите туристически услуги

Обучението по интерпретация е абсолютно задължително, за да могат да се предлагат такъв тип модерни и атрактивни туристически услуги. Може да се проведе в различни форми, вкл. неприсъствено с практически изпит накрая (разработване на собствена услуга/маршрут), под формата на семинар с теория и практика, под формата на учебно пътуване до места, където подобни услуги вече се развиват успешно и т.н. Важно е да се поддържа постоянен пул от подготвени интерпретатори, за да бъде тази услуга устойчива във времето.

3. Осъществяване на професионален съвременен маркетинг

Традиционните форми на маркетинг все още имат своето място в развитието на туризма, но все повече отстъпват пред съвременните форми на електронния маркетинг, наричан още е-маркетинг. Всяка дестинация с амбиции да намери своето място на туристическия пазар трябва да върви в крак с тези тенденции. Това означава да работи с експерти, които са подготвени и активни в сферата на е-маркетинга. Става въпрос за:

- Уеб-сайтове (на дестинацията, на отделни обекти и пр.) – атрактивни за окото, лесни за ползване от потребителите, с работеща атрактивна мобилна версия и оптимизирани за различни търсачки, като минимум за Google;
- Включване в по-големи платформи, които са вече оптимизирани и познати на публиката – важни фактори тук са изборът на правилна платформа, атрактивно представяне в нея и разбира се, цената за това включване;
- Имейл-маркетинг – създаване на бази данни с мейл-адреси на потребители, на които да се изпраща периодически маркетингова информация;
- Социални мрежи – създаване и поддържане на профили в различни мрежи като Facebook, Instagram, TikTok, YouTube и т.н. Тук също е препоръчителна професионалната помощ, но като цяло най-важното е да се създава атрактивно съдържание, и то редовно. Почти всеки днес има минимум личен Facebook-профил, но важното не е да го има, а наистина да се работи с него.
- Работа с автори на електронно съдържание, т.нар. „инфлуенсъри“ – блогъри и влогъри. Тук важните фактори са каква аудитория има съответният

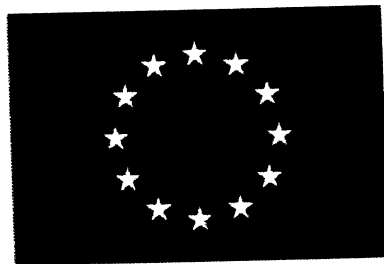
инфлуенсър (дали тя съвпада с нашата целева публика) и дали в крайна сметка ни подхожда и ни харесва като наш „говорител“.

В заключение, всяка мини-туристическа дестинация може да намери своето място на туристическия пазар, особено днес и в близко бъдеще, когато КОВИД-кризата създаде превес към кратките пътувания в малки групи, и то вътре във всяка държава. Това всъщност са предимства за малки места като селата Пиперков чифлик, Коняво и Драговищица, а дори и за малки транс-гранични проекти между пограничните зони на България и Северна Македония. Мислете с размах, с въображение и ентузиазъм, и успех!

10.12.2020 г.

Виолета Сапаревска.....

/Управител/

Този Доклад е изготвен от „Арт студио Любов“ ЕООД за Регионална занаятчийска камара –
Кюстендил

The Report is co-funded by EU through the Interreg-IPA CBC Bulgaria - Serbia Programme,

CCI № 2014TC16I5CB007

This Report has been produced with the assistance of the European Union through the Interreg-IPA CBC Bulgaria - Serbia Programme, CCI № 2014TC16I5CB007. The content of this Report is the sole responsibility of “Art studio Love” and can in no way be taken to reflect the views of the European Union